SAĞCI İKTİDARLAR İŞÇİYE YARAR SAĞLAYAMAZ MI SANIYORSUNUZ?

29 Haziran 2026

Yıldırım Koç

Sol çevrelerde, sağcı siyasi parti ve iktidarların, işçilere ve memurlara bir yarar sağlamadığı yolunda yaygın bir görüş vardır. Bu yaygın görüşün devamı ise, işçilerin ve memurların, sağcı parti ve iktidarlar tarafından aldatıldığı ve yanıltıldığıdır. Birçok kişi, bu doğrultudaki düşüncelerini özel sohbetlerde, "bu milletten de, bu işçi sınıfından da bir halt olmaz; bunlar cahil ve aptal" diye ifade etmektedir.

Böyle düşünenler ve özel sohbetlerde bu tür görüşleri ileri sürenler, Türkiye'yi de, halkımızı da, ekonomiyi de bilmeyen, kulaktan dolma bilgilenmeyle kendilerini allame-i cihan sayan kişilerdir. Konuşmalarında ikide bir "somut şartların somut tahlilini yapalım" deseler de, bir hayal aleminde yaşayan ve önyargılarını bir türlü aşamayan insanlardır.

Solcular arasındaki yaygın görüşlerden biri de, sağcılardan iyi sendikacı ve hatta sendikacı olamayacağıdır. Aynı anlayışa göre, kendisini muhafazakar olarak nitelendiren ve "sağcı" olarak bilinen sendikacıları seçen işçilerin de zeka düzeyleri, uyanıklıkları, bilinçleri konusunda ciddi kuşkular olmalıdır. İşçilerin kolayca aldatılacak düzeyde olduğunu düşünürler.

Halbuki her iki durumda da gerçeklik farklıdır. Bizim işçimiz, kısa vadeli çıkarlarını son derece iyi bilen, risk almadan sorun çözme ve adam kullanma konusunda olağanüstü yetenekli, somut şartların somut tahlilini son derece gerçekçi bir biçimde yapan, şeytana pabucu ters giydiren zeki insanlardır. Bu insanları aptal veya cahil zannedenler, hayal dünyasında yaşamaktadır. Yapılması gereken, bu insanların niçin bu partilere oy verdiğini, niçin bazı "sağcı" sendikacıları desteklediğini anlamaya çalışmaktır.

1950-1960 döneminde iktidarda bulunan Demokrat Parti, sermayeyi koruyan, kollayan ve destekleyen, ABD emperyalizmi ile yakın bir işbirliği içinde Türkiye'yi ABD üs ve tesisleriyle dolduran, tarikat ve cemaatlerin önünü açan bir siyasi örgüttü. Doğru tanımıyla "sağcı" idi. Bu dönemde işçilerin büyük çoğunluğu Demokrat Parti'yi destekledi. Bu insanlar cahil ve aptal mıydı? Kesinlikle, hayır. Çıkarlarını çok iyi bilen, son derece gerçekçi kişiler olan işçilerimiz, somut şartların somut tahlilini yaptıkları için DP'yi destekledi.

Niçin?

Türkiye tarihinde işçiler lehine en fazla mevzuat düzenlemesi yapılan, insanların hayat standartlarının hızla yükseldiği, gerçek ücretlerin arttığı dönem, Demokrat Parti'nin iktidarda olduğu 1950-1960 yıllarıdır.

Bazı önemli değişiklikleri özetle hatırlatayım.

Asgari ücret (1921 yılındaki Ereğli kömür işçileri için getirilen ve ne kadar uygulandığı kesin olarak bilinmeyen düzenlemeden sonra) ülke çapında 1951 yılında uygulanmaya başlandı.

Hafta tatilinde çalışmayan işçilere önce yarım yevmiye, sonra tam yevmiye verildi.

Genel tatillerde çalışmayan işçilere önce yarım yevmiye, sonra tam yevmiye ödendi.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan işçilere yılda 52 yevmiye ve kamuda yeraltında çalışan işçilere yılda 78 yevmiye ikramiye (ilave tediye) ödenmeye başlandı.

Kıdem tazminatı hakkında önemli gelişmeler sağlandı. Eskiden yaşlılık aylığına hak kazanan bir işçi emeklilik nedeniyle işten ayrılırsa, kıdem tazminatı alamazdı. Yapılan değişiklikle, yaşlılık aylığına hak kazanan işçinin emeklilik nedeniyle işten ayrılmasında kıdem tazminatı hakkı tanındı. İşçinin hastalığı veya elinde olmayan birtakım mazeretler nedeniyle bir haftadan fazla bir süre işine devam edememesi nedeniyle işverenin işçiyi işten çıkarması durumunda, işçi kıdem tazminatına hak kazanmazdı. Hastalık nedeniyle işini göremeyecek duruma düşen işçi işten ayrılırsa, kıdem tazminatı alamazdı. İlk askerliğini yapmak için işten ayrılan işçiye kıdem tazminatı ödenmezdi. 8 Şubat 1952 gün ve 5868 sayılı Yasayla, bu durumlarda kıdem tazminatı hakkı sağlandı.

Gazeteciler için Basın İş Kanunu ilk kez 13 Haziran 1952 tarihinde çıkarıldı (5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi hakkında Kanun).

İşçi Sigortaları Kurumu bu dönemde sigortalı işçilere konut kredisi vermeye başladı.

Asgari Ücret Tespit Komisyonlarında sendikaların temsili sağlandı. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun mahalli Danışma Kurullarına sendikalar katılmaya başladı (18 Ocak 1954 gün ve 4/2253 sayılı

Nizamname).

Deniz işlerinde çalışan işçilerin çalışma koşullarını düzenleyen bir yasa yoktu. 10 Mart 1954 tarihinde 6379 sayılı Deniz İş Kanunu kabul edildi.

İş Kanunu kapsamı dışındaki işyerlerinde yemek ve dinlenme paydosları konusunda bir düzenleme yoktu. 1954 yılında kabul edilen bir yasayla, tüm ücretliler için öğle dinlenmesi hakkı getirildi (2 Mart 1954 gün ve 6301 sayılı Yasa).

Açık havada çalışan ve yılın bir bölümünde çalışan işçilerle mevsimlik işçiler hafta tatili hakkından yararlanamıyordu. 1956 yılında çıkarılan bir yasayla, açık havada ve yılın bir bölümünde çalışan işçilerle mevsimlik işçilere hafta tatili hakkı tanındı.

25 Mayıs 1959 gün ve 7285 sayılı Yasayla İş Kanunu değiştirilerek, temsilcilik görevini yapması nedeniyle işten çıkarılan işçiye bir yıllık ücreti tutarında tazminat ve diğer işçilerin kötü niyetle işten çıkarılması durumunda ihbar önellerine ilişkin ücretin üç katı tutarında tazminat uygulaması getirildi.

25 Mayıs 1959 gün ve 7286 sayılı Yasayla 5018 sayılı Yasa değiştirilerek, sendika özgürlüğünün işverence ihlali durumunda bir yıllık ücret tutarında tazminat getirildi.

11 Nisan 1960 gün ve 7467 sayılı Yasayla da yıllık ücretli izin hakkı verildi.

Başbakan Adnan Menderes 1960 yılında işçilerin "1 Mayıs işçi bayramı"nı kutladı.

Bu dönemde ayrıca tüm halkın hayat standardında da yükselme sağlandı (DDT, Penisilin, margarin, kara lastik, yeni iş olanakları, vb.)

Bunlar yalnızca kısa bir özettir. Bunları bilmeden, bu yıllarda işçilerin büyük çoğunluğunun Demokrat Parti'yi niçin desteklediğini cahillik ve aptallıkla açıklamaya çalışmak kadar yanlış bir tavır olamaz.

Gelelim Adalet Partisi ve Süleyman Demirel'e.

Süleyman Demirel'in başbakanlığı yıllarında da işçiler lehine önemli düzenlemeler yapıldı. Yeni iş olanaklarının yaratılması, gerçek ücretlerin artması gibi gelişmelerin yanı sıra, çalışma hayatında iki önemli değişiklik Süleyman Demirel'in başbakanlığında gerçekleştirildi.

23.10.1969 gün ve 1186 sayılı Yasayla 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu değiştirilerek, 25 yıldır sigortalı olup 5000 gün prim ödeyen sigortalıların yaşlılık aylığına hak kazanabilmesinde yaş sınırı kaldırıldı. Böylece, erken yaşlarda emeklilik hakkı doğdu. 1976 yılında da kadınların sigortalılık süresi 25 yıldan 20 yıla indirildi. Böylece, işçilere, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen kolaylıkla çok erken yaşta emekli olma hakkı getirildi.

Süleyman Demirel'in ve Adalet Partisi'nin işçilerin desteğini almasında önemli etmenlerden biri, kıdem tazminatı hakkında gerçekleştirilen önemli iyileştirmeydi. 4.7.1975 gün ve 1927 sayılı Yasayla, birçok toplu iş sözleşmesinde elde edilmiş olan bir hak yasalaştırılarak tüm işçilere uygulandı. Kıdem tazminatına hak kazanabilmek için çalışılması gereken süre 3 yıldan 1 yıla indirildi. Her yıl için ödenecek kıdem tazminatı miktarı da 15 günlük ücretten 30 günlük ücret tutarına yükseltildi.

İşçi sınıfı tarihine bakıp, Süleyman Demirel'in başbakanlığı dönemlerinde mi, Bülent Ecevit'in çalışma bakanlığı ve başbakanlığı dönemlerinde mi işçiler lehine daha fazla düzenleme yapılmıştır, diye sorarsanız, yanıt, hiç kuşkusuz, Süleyman Demirel dönemlerindedir.

Bizim insanımız cahil veya aptal değildir. Hiçbir dönemde de böyle olmadı. Her zaman kısa vadeli çıkarlarını çok iyi bildi ve bu çıkarları doğrultusunda siyasi tercihlerini kullandı.

AKP için durum farklı mı? Değil. İşçiler AKP'den yararlanabildikleri dönemlerde oy verdiler. Yararlanamamaya başladıklarında da siyasi tercihlerini değiştiriyorlar.

Bizim işçimiz değişen şartlara göre siyasi tercihlerini değiştiriyor ama, solcularımızın epeyce bir bölümü "sağcılar işçilerin lehine iş yapmaz" gibi saçma sapan önyargılarını tüm gerçeklere rağmen sorgulamıyor ve halkımıza tepeden bakmaya devam ediyor.

Sendikacılara gelince; 1972 yılından günümüze sanırım birkaç bin sendikacı tanıma olanağım oldu. Özetle şunu söyleyebilirim: Sendikacının iyi sendikacılık yapıp yapmadığında belirleyici olanın onun kişiliği olduğunu düşünüyorum. Kişiliği ahlaksızlığa yatkınsa, ifade edilen veya yansıyan siyasi tavrı ne olursa olsun, ahlaksızlık yapıyor; klasik ifadeyle "işçiyi satıyor". Kişiliği dürüstlük temelindeyse, hırsızlık, yolsuzluk, ahlaksızlık yapmıyor, sendika kaynaklarını kendi malından daha iyi koruyor; işçinin haklarını korumak ve geliştirmek için elinden geleni yapıyor. Belki siyasi görüşü, belki inancı nedeniyle böyle davranıyor. Bu yargımı doğrulayan çok sayıda örnek var. Bu nedenle sendikacılara ilişkin siyasi önyargının da son derece yanlış olduğunu düşünüyorum.